

Minnesanteckningar Partsgemensamt forum 4 oktober

Mötet öppnas

Ordförande, Matilda Wärmark, Kulturdepartementet hälsade alla välkomna och informerade om att minnesanteckningar och utvärdering från PGF 27 april har delats med kallelsen.

Utifrån utvärderingen gick det att konstatera att mötet överlag var uppskattat, men att det fanns svårigheter för vissa att hitta beröringspunkter mellan frågorna som diskuterats och den egna organisationen. Detta problem uppkommer emellanåt och därför görs ett medskick till framtida planeringsgrupper att försöka lyfta temat till en generell nivå som gör att samtliga i mötet kan tala utifrån egna erfarenheter.

En annan aspekt som framkom från utvärderingen var att det finns behov av att bättre säkerställa att dialogen samlas upp i PGF:s standardfrågor (vad kan civilsamhället göra, vad kan regeringen göra, vad kan parterna göra tillsammans?).

Wärmark fortsatte med att förtydliga syftet med PGF som är att föra en dialog om uppföljningen av politiken. Målet för politiken för det civila samhället är att villkoren för det civila samhället som en central del av demokratin ska förbättras. Detta ska ske i dialog med det civila samhällets organisationer genom att:

- utveckla det civila samhällets möjligheter att göra människor delaktiga utifrån engagemanget och viljan att påverka den egna livssituationen eller samhället i stort,
- stärka förutsättningarna för det civila samhället att bidra till samhällsutvecklingen och välfärden både som röstbärare och opinionsbildare och med en mångfald verksamheter,
- fördjupa och sprida kunskapen om det civila samhället.

Uppföljningen ska utgå från de sex principerna om självständighet och oberoende, dialog, kvalitet, långsiktighet, öppenhet och insyn, samt mångfald. I forumet lyfts erfarenheter och kunskaper men det fattas inga beslut.

I utvärderingen finns möjlighet att delge hur återrapporteringen inom den egna organisationen har sett ut. Detta gäller både för offentlig sektor och civilsamhälle. Återkoppling för regeringskansliet sker genom att frågorna stäms av med den politiska ledningen både före och efter PGF. Det politiska läget just nu gör situationen speciell. Senaste PGF-mötet handlade om mottagning och etablering, och i mötet deltog tjänstepersoner från Justitiedepartementet som också är ansvarig för frågorna. Anteckningar från mötet har även skickats till relevanta mottagare på Justitiedepartementet. Återkopplingen från departementet om vad de särskilt tar med sig var vikten av att se över vilka civilsamhällesorganisationer som samverkan sker med för att öka mångfalden av aktörer. På efterfrågan om en gemensam strategi för krishantering så återkopplar departementet att det finns en tydlig ansvarsfördelning i relation till mottagning och etablering, där Migrationsverket är ansvarig myndighet. Efter beslut om uppehållstillstånd ansvarar arbetsförmedlingen och kommunen för den fortsatta etableringen. Inom Regeringskansliet ligger ansvar på Justitiedepartementet. Länsstyrelsen har i uppdrag att sammanställa lägesbilder om av nyanlända och asylsökande i respektive läns kommuner. Även NOD har uppgiften att ta fram lägesbilder över civilsamhällets insatser och behov i relation till flyktingmottagandet från Ukraina.

Vice ordförande, Charly Wassberg Borbos, uppmanade deltagarna från civilsamhället att delge hur återrapportering inom organisationerna i PGF sett ut sedan förra mötet. Kompis Sverige nämnde att de delat slutsatserna från dialogen till verksamhetschef och styrelse, samt en strategisk partner. Organisationen ser detta som en form av omvärldsbevakning. Verdandi har delat slutsatserna med förbundsstyrelsen och belyste särskilt kritiken om att den offentliga parten borde bredda sin träffyta i dessa frågor när de bjuder in till samråd, eftersom detta var något som organisationen själv lyfte fram i mötet.

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor – Ännu ett år av utmaningar (Uppföljning av ideella föreningars villkor 2021)

Varje år följer MUCF upp det civila samhällets villkor utifrån de sex principerna i propositionen "En politik för det civila samhället" (prop. 2009/10:55). Rapporten bygger på en enkätundersökning som riktar sig till ideella föreningar i Sverige. Årets undersökning skickades ut till 3 000 ideella föreningar och 1 298 av dessa valde att svara på enkäten. De flesta frågor är ställda med avseende på de senaste 12 månaderna och resultaten speglar därför föreningars villkor under 2021. Resultaten jämförs där det är möjligt med insamlade data från åren 2012, 2014, 2016, 2018 och 2020. På så sätt kan myndigheten uttala sig om i vilken utsträckning villkoren förändras över tid. I årets rapport undersöks även hur föreningar har påverkats av covid-19 pandemin. Rapporten i sin helhet går att läsa på myndighetens webbplats. Rapporten i sin helhet går att läsa på [MUCF:s webbplats](#).

Det uppkom en fråga om hur resultaten från villkorsrapporterna används och om myndigheten samt civilsamhället kan göra mer för att kunskapen förs vidare.

Myndigheten svarade att resultaten från rapporten spelar in i myndighetens arbete och prioriteringar. De används även i dialogen med bland annat Regeringskansliet. Representant från Kulturdepartementet förtydligade att villkorsrapporten kom till i och med [Prop. 2009/10:55](#), utifrån att regeringen själv måste följa upp målet för politiken för det civila samhället. Uppföljning görs årligen bland departementen som redovisas på ett antal ställen bland annat i budgetpropositionen. Genom villkorsrapporten kan uppföljningen utgå från vad organisationer svarat kring sina behov kopplat till de sex principerna.

På frågan om hur civilsamhället kan bidra uppmanar man civilsamhället att använda sig av rapporten i samma utsträckning som exempelvis befolkningsstudien från Marie Cederschiöld högskola, tidigare Ersta Sköndal Bräcke högskola. Det är också av vikt att studien görs över tid.

En representant lyfte en kommentar utifrån rapportens resultat. Rapporten visade två grupper som hade lägre digitalt deltagande vilka var äldre personer samt personer på landsbygden. Representanten belyste två ytterligare grupper som bör nämnas; personer med olika funktionsvariationer samt personer som inte har svenska som modersmål.

En fråga uppstod om hur förslagen på åtgärder och insatser omhändertas. Svaret på detta vara att myndighetens främsta uppdrag är att samla och sprida kunskap. Däremot har rapporten olika mottagare och tanken är även att kunna föda in resultatet i exempelvis forum som PGF.

Mårten Ehnberg, ambassadör vid Sveriges Ständiga Representation vid Europarådet i Strasbourg

Ehnberg berättade dels om bakgrunden till Koden och hur den uppkom vilket går att ta del av i den senaste reviderade versionen av [Europeisk kod för idéburna organisationers medverkan i beslutsprocessen](#).

Ehnberg berättade om Europarådets praktiska användning av Koden i det egna arbetet. Stor del av Europarådets arbete handlar om att ta fram konventioner och partsavtal för olika områden och det finns omkring 200 konventioner som antagits av rådet fram till idag. Europarådet fungerar även som en form av övervakningsmekanism för hur medlemsländerna uppfyller sina åtaganden. Rådets arbete mynnar ut i rekommendationer. Mot bakgrund av dessa så tas handlingsplaner fram som sträcker sig över fyra år. Dessa handlingsplaner konsulteras med det civila samhället.

Ehnberg berättade om ett särskilt arbete där de bjudit in medverkan från civilsamhället i Kodens samtliga nivåer. Det innebar inledningsvis att *information* presenterades om det aktuella området. Detta följdes av konsultationer med relevanta civilsamhällesaktörer. Dessa konsultationer faller under Kodens definition av *samråd*. Efter detta tillsattes en arbetsgrupp med de berörda organisationerna, och detta motsvarade Kodens definition av *dialog*. När handlingsplanen formulerats mynnar den ut i olika projekt, som i det aktuella exemplet handlade det om att reformera rättsväsendet, vilket genomfördes i *partnerskap* med civilsamhället. Detta för att civilsamhället bidrar med den rätta expertisen. Det kan ibland handla om att upphandla en viss civilsamhällesaktör, som i det berörda fallet då det handlade om att ta fram lagförslag inom det relevanta området.

Det uppkom en fråga angående Kodens framtid och om det finns utvecklingsmöjligheter. Ehnberg svarade att det inte var aktuellt gällande själva innehållet i Koden. Däremot är det ett ständigt pågående samtal om hur man kan använda sig av Koden som verktyg. Det finns en önskan om att öka utbytet med civilsamhället genom konsultationer och dialoger i utskotten. Det kräver dock en majoritet som är villiga att göra det.

Regeringens dialogprocesser

Representant från Arbetsmarknadsdepartementet berättade om hur de förra våren arbetade med sakråd för att arbeta fram åtgärdsprogram mot olika former av rasism. Civilsamhället spelar en viktig roll i att uppmärksamma och driva arbetet med mänskliga rättigheter framåt och besitter stor kunskap och expertis. Arbetet använde sig av regeringens metod *Sakråd* som är en av flera dialoginitiativ, för att i en avgränsad fråga inhämta expertis från civilsamhället. Sakråd används frekvent inom Regeringskansliet med variation mellan departementen. Sakråd anses befinna sig mellan Kodens definition av samråd och dialog.

Under våren genomfördes sex olika sakråd bland annat om afrofofi och rasism mot samer. Bland dessa genomfördes även ett sakråd med ungdomsorganisationer. För att skapa rätt förväntningar och möjliggöra deltagande i detta möte anpassades språket i texterna och extra vikt lades vid att förtydliga innehållet och bakgrunden till mötet. Det togs även hänsyn till ungas förutsättningar genom att exempelvis lägga mötestiden sent på eftermiddagen.

Diskussioner kring frågeställningar

Planeringsgruppens intention med dialogmötet var att ge alla ett kunskapslyft kring Koden, bidra till ett gemensamt språk och en ökad förståelse för möjligheter och utmaningar för samverkan mellan civilsamhället och den offentliga sektorn. Samtalen under dagens PGF genomfördes genom så kallad *Conversation café*, vilket är en metod som ska främja lyssnandet.

Den första övningen fokuserade på deltagarnas kunskap om och erfarenheter av samtliga nivåer för medverkan i beslutsprocessen, utifrån bl. a regeringens olika dialogprocesser eller andra egna erfarenheter av möten mellan det offentliga och civilsamhället. De frågor som ställdes var:

- *Vilka typer av erfarenheter har ni av dialog mellan det offentliga och civilsamhället (ex. dialog med den lokala kommunen eller möten med Regeringskansliet)?*
- *Har ni egna erfarenheter av samtliga nivåer av medverkan enligt Koden? Hur har dessa sett ut och upplevts? Ex:*
 - *Skapades rätt förväntningar inför mötet?*
 - *Fanns det tillgång till relevant information i rätt tid?*
 - *Hur omhändertogs resultatet och skedde det någon återkoppling?*
- *Hur hade formen för mötet kunnat utvecklats eller kunde syftet med mötet uppnått på ett alternativt sätt?*

I en grupp framkom olika nivå av erfarenhet av Koden. Olika former av samtal mellan civilsamhället och det offentliga som identifierades var bland annat Partsgemensamt forum, att svara på remisser och olika former av medborgardialoger. Samtalet handlade dock mest om avsaknaden av eller bristfälliga dialoger. I detta efterfrågades fler dialoger och mötesplatser mellan sektorerna. I dialogerna är det också av vikt att det offentliga inte bara riktar sig till och bjuder in stora aktörer och organisationer, och sedan mena att man "pratade med civilsamhället" utan att ha säkerställt en större bredd. Det behövs fler aktörer med fler perspektiv.

Någon belyste även tillfälle då framgångsrika initiativ och verksamhet från civilsamhället uppmärksammas i dialog med det offentliga och att detta ibland följs av att personer från projektet anställs i kommun/region för att fortsätta bedriva verksamheten i offentlig regi, istället för att fortsätta stötta projektet i befintlig form. Det bidrar till ett kunskapsstapp inom organisationen och i förlängningen påverkar det oberoendet.

Även återkoppling togs upp i relation till att det ofta kräver tid och energi från civilsamhället att delta i olika processer. I detta är det därför av vikt att processen som följer är tydlig och att återkoppling sker kring hur resultatet tas vidare.

Men det är viktigt att det offentliga inte bara kallar till dessa möten, utan det måste finnas ett intresse av att också lyssna in civilsamhället. Det har exempelvis varit vanligt på lokal nivå att man kallas till dialog som egentligen enbart är information. Det är viktigt med tydlighet för att skapa rätt förväntningar och sedan att leva upp till dessa förväntningar.

I en annan grupp uppgav några att de arbetat utifrån Kodens principer utan att kanske känna till Koden i sig. De pratade också om förväntningar i möten och vikten av tydlighet. Det är tyvärr vanligt att man kommer till möten som inte har ett tydligt syfte eller en tydlig agenda. Då är det bra att ställa de kraven på tydlighet inför och exempelvis be om material på förhand. I detta kan man med fördel peka på Koden och informera om att den finns som ramverk för att skapa bra möten med rätt förväntningar. Även MUCF:s samverkansmodell som nu är utvecklad med praktiska exempel på god samverkan.

En annan grupp reflekterade kring att man deltagit i dialog på nationell, regional och/eller lokal nivå, men att man då inte haft kunskap om Koden och i vilken nivå av inflytande enligt denna man befunnit sig i.

Gruppen hade även diskussion kring medborgardialog i relation till röstbärrollen som borde formaliseras genom Koden. Civilsamhället representerar olika grupper i dessa dialoger, men hur säkerställer man t ex att medborgargrupper hörs genom exempelvis informella nätverk, som inte har en demokratisk uppbyggnad?

Gruppen betonade, precis som tidigare grupper, att det bör finnas tydlig uppföljning och återkoppling för den insats som civilsamhället bidrar med. Detta specificeras i Koden.

Gruppen reflekterade även kring liknelsen med fackföreningsrörelsen, som är en struktur som institutionaliserats och etablerats, vilket förhindrar rotation och förnyelse. Struktur är viktigt men kan också ske på bekostnad av att nya organisationer och nya röster inte får plats.

Den sista gruppen pratade om förväntningar och att dessa måste klargöras inför ett möte. Koden och den verksamhet som bygger på Koden måste göras rätt, eftersom risken finns när man bjuder in till delaktighet i processer att förtroende annars förloras. Å andra sidan finns det stora möjligheter om man gör det rätt. Gruppen pratade även om att utbilda tjänstepersoner i delaktighetsprocesser, med Koden som grund i praktiken.

Praktiska utmaningar för att uppfylla principerna i Koden kräver en stor insats. Dels krävs en förståelse för situationen och vad som ska uppnås samt en ansträngning för att uppnå detta. Struktur och att hålla sig till den är en förutsättning. Det är den initiativtagande aktörens ansvar att se till att Kodens principer uppfylls.

Den andra övningen utgick från de olika möjligheter vi ser med att använda Koden som verktyg och vilka värden det tillför att utgå från Koden när civilsamhället bjuds in att medverka i beslutsprocesser.

- *Vilka möjligheter ser vi med att använda Koden i relation till att skapa rätt förväntningar inför/under/efter mötet? Utgå från egna erfarenheter.*
- *Finns det en viss nivå av medverkan som alltid är eftersträvansvärt i relation till bl. a inflytande (när kan exempelvis ett remissförfarande tjäna ett högre syfte än en dialog?)? Alltså, kan de olika mötesformerna ske på bekostnad av något annat?*
- *Hur kan civilsamhället samla sig inför dialog med det offentliga? Hur kan det offentliga samla sig inför dialog med civilsamhället? Har ni exempel från den egna organisationen?*

En grupp diskuterade vikten av att konstant ifrågasätta sina vanliga strukturer för ett möte och att vid varje tillfälle fråga sig vad just detta tillfälle kräver för att uppfylla sitt syfte. Ingen metod passar alla frågor. Det är också av vikt att inte bjuda in utan att kunna eller vilja omhänderta resultatet från mötet. Om samarbetet är genuint kan det också leda till väldigt goda förändringar.

En annan grupp konstaterade att Koden handlar om syfte och "varför". Stor del av den kunskap som Koden består av är något som kan inhämtas genom erfarenhet. Men Koden fungerar som ett komplement till detta.

Gruppen pratade också om remissvar och att det finns ett behov av ett lärande kring detta. Hur skriver man för att argumenten ska få genomslag?

I relation till att samla sig inför dialog nämndes NOD och vikten av den strukturen. Det blir en arena att samla aktörer för en gemensam röst. NOD upplevs dock som "hemliga" och uppmanas att vara tydligare och mer öppen med funktionen och vad den erbjuder.

En grupp pratade om information- och kunskapsdelning kring Koden för att bemöta den bristande erfarenheten av den. Detta för att det bidrar till en tydligare kontakt med det offentliga men också för att det ger oss en gemensam struktur för hur samverkan ska ske.

När det offentliga och civilsamhället möts i en dialog är det viktigt att man möts innan och att man är överens om vilken dialog man ska samlas i. Vem från organisationen, respektive den offentliga parten, bör vara i mötet och har mandat att uttala sig i den specifika frågan och samtidigt möjlighet att omhänderta resultatet?

Att ha kunskap om alla deltagande aktörer i ett möte bidrar till en mer jämlik maktbalans. Kunskapen visar på och bidrar till en respekt för varandras kunskap och expertis.

Den sista gruppen diskuterade ärliga intentioner med att bjuda in civilsamhället i processer och tydlighet kring varför de bjuds in. Koden är ett verktyg som kan förtydliga vikten med intentionen, och sedan hur att kunna förmedla denna intention för att skapa rättvisa förväntningar för de aktörer som tar tid och resurser för att medverka.

Gruppen diskuterade också olika former av medverkan och hur exempelvis ett sittande möte kräver tid, kunskap och även en trygghet i att befinna sig i den typen av rum (oavsett fysiskt eller digitalt). Protokollförda och strukturerade möten är inte alltid uteslutande positivt och inte alltid den lämpligaste metoden i relationen mellan det offentliga och civilsamhället. Att ha sonderande informella möten utan protokoll, oavsett sittande möte eller exempelvis ett telefonsamtal, är ibland nödvändigt. Särskilt inför en dialog, för att undersöka förutsättningarna inför. Detta kan sedan mynna ut i en mer strukturerad mötesform med tydligt formulerade frågeställningar.

Uppsamling i PGF:s standardfrågor

Vad kan regeringen göra?

Regeringen kan tydliggöra att Koden bör ligga till grund för de dialogprocesser som initieras – värna om koden och säkerställ att den används.

Formulera ett tydligt syfte i inbjudningar så att de medverkande förstår vad deras medskick kommer att leda till och varför det är viktigt.

Skapa tydliga förväntningar inför, under och efter mötet – både vad de deltagande kan förvänta sig men också vad som förväntas av de deltagande.

Genomföra ett kunskapslyft kring Koden för berörda tjänstepersoner på regeringskansliet och i myndigheter.

Uppmuntra myndigheter att inhämta civilsamhällets expertis, genom exempelvis regleringsbrev.

Använda NOD:s funktion vid civilsamhällets medverkan i det offentliga processer och informera om det stöd som finns att hämta där. Skapa även rätt förutsättningar i NOD:s resurser för att kunna vara det stödet.

Säkerställa och ta ansvar för att tydlig återkoppling alltid sker och hur processen för detta ska se ut.

Utvärdera kontinuerligt för att följa upp hur civilsamhällets medverkan upplevs och hur det kan förbättras.

Vad kan civilsamhället göra

Civilsamhället kan bidra till att sprida kunskap om Koden. Både inom civilsamhället men också till offentliga aktörer, särskilt inför möten med det offentliga där man upplever att formerna brister. Våga efterfråga tydlighet i processer som har oklara former och medför otydliga förväntningar. De större och mer etablerade aktörerna får också större ansvar i detta.

Återkoppla och sprid information om innehållet i möten mellan civilsamhällets organisationer. Mötets innehåll kan vara relevant för en bredd av organisationer, inte bara de deltagande. Även återkoppling och informationsspridning internt inom organisationen lyftes för att minska personberoendet.

Delta i och värna de processer som finns. Se till att delta i exempelvis remissrundor eller referensgrupper när utrymme erbjuds.

Anordna förmöten inför dialog med det offentliga för att samordna sig och gemensamt prata om förväntningar.

Vad kan parterna göra tillsammans?

Parterna kan, genom NOD som en partsgemensam struktur, vara mer aktiv i att dela goda exempel på lyckade dialogformer och därmed bidra till kunskapsspridningen. NOD kan även bidra till att öka civilsamhällets medverkan i processer genom att initiera samråd men också genom att sprida kunskap om NOD:s funktion och Koden som verktyg.

Utveckla befintliga dialogprocesser, som exempelvis PGF, via NOD. Hur väl fungerar PGF utifrån Kodens principer?

Bli bättre på att byta kunskaper mellan varandra, lyssna in och visa öppenhet. Ibland hamnar samtal i ett sökande efter rätt och fel när det som istället krävs är en förståelse för varandras förutsättningar och insikt om hur vi kan komplettera varandra i det, för att i förlängningen kunna skapa en gemensam förflyttning.

Parterna är också gemensamt ansvariga för att delta i de processer som redan finns idag. Forum som exempelvis PGF lever inte om inte båda parter dyker upp och deltar aktivt.

Avslutning

Ordförande Wärmark och vice ordförande Wassberg Borbos informerade om kommande möte. Nästa PGF genomförs 23 november med temat Yttrandefrihet och demokrativillkor. Principer som tillskrivits detta tema är Självständighet och oberoende, samt Långsiktighet.

Wärmark informerade om att hon kommer att avgå som ordförande och från och med nästa PGF kommer det finnas en ersättare.

Slutligen påmindes deltagarna om att nomineringen till PGF 2023 stänger och att de organisationer vars mandat tar slut vid årsskiftet måste åternominera sig för att eventuellt ha en plats nästa år.

Mötet avslutades.